

Stuurgroep RES-regio Food Valley

Gemeenteraden en waterschapsbesturen in de regio Food Valley

Datum: 8 maart 2021

Kenmerk: 210035.NH

Onderwerp: inbreng m.b.t. RES-bod Food Valley

Behandeld door: Nando Habraken, n.habraken@natuurenmilieugelderland.nl, T: 06 - 11 62 24 91

Geachte stuurgroep, geachte raadsleden,

Voor het afronden van de Regionale Energie Strategie 1.0 voor Food Valley brengen Natuur en Milieu Utrecht, Natuur en Milieu Gelderland, Natuurmonumenten en IVN Gelderland graag onderstaande punten onder de aandacht van de stuurgroep en de gemeenteraden.

Energiebesparing versnellen

Om de doelen van het Klimaatakkoord en het Gelderse Energie Akkoord te halen is het noodzakelijk om energiebesparing te realiseren. Wat we niet verbruiken, hoeven we ook niet op te wekken. Het vinden van geschikte locaties voor duurzame energieopwekking is al moeilijk genoeg, dus hoe minder energie nodig is, hoe beter. Ook is dit van belang voor het creëren van genoeg draagvlak onder de bevolking. In het Gelders Klimaatplan staat deze besparingsopgave al beschreven. We vragen u om deze besparingsopgave te koppelen aan de plannen die in de RES gemaakt worden en de besparingsopgave te realiseren.

Zon-op-dak

De noodzaak om daken¹ volop te benutten voor zonne-energie wordt breed gesteund. Ruimte is zeer schaars, en we willen het landelijk gebied niet opofferen voor zonneparken. In de praktijk zijn er nog veel belemmeringen. Wij vragen u de pogingen actief te ondersteunen om op Rijksniveau:

- het toepassen van zonne-energie standaard te maken voor alle nieuw- en verbouw, en eigenaren en gebruikers van gebouwen moeten meewerken aan de plaatsing van zonnepanelen;
- oplossingen te zoeken voor o.a. verzekering, financiering en versterking van de dakconstructie en voor het faciliteren van VvE's;
- (de toepassing en betaalbaarheid van) innovaties te versnellen voor bijv. bouwmaterialen met zonnecellen (denk aan gevelplaten, dakpannen) en zonnecollectoren.

De regio zelf zou een uitvoeringsstrategie kunnen ontwikkelen voor zon-op-dak en op andere voorkeursbestemmingen. De rol die energiecoöperaties (met behulp van voorfinanciering en crowdfunding) kunnen spelen als dakeigenaren niet zelf willen of kunnen investeren dient daarbij aandacht

¹ Waar in deze alinea over daken wordt gesproken, kan soms ook aan parkeerterreinen, geluidschermen, onbenutte ruimten etc. worden gedacht.

te krijgen. Innovatie en samenwerking tussen bedrijven dient gestimuleerd te worden, om stroom die wordt opgewekt op grote daken ter plekke te benutten. Denk aan koeling, ventilatie, warmtepompen, elektrificatie van voertuigen etc.

Onderzoekslocaties

In het concept-bod was sprake van de denklijn clustering rondom infrastructuur. In beginsel is dit wat ons betreft een goede keuze. We zijn echter benieuwd naar de potentie rondom deze infrastructuur. De vallei is dichtbevolkt en het kan daarom zo zijn dat er maar weinig locaties gevonden gaan worden voor projecten. We willen daarom de gebiedsgerichte opdracht 'bundeling langs infrastructuur' vragen om goed na te denken over concrete oplossingen rondom deze knelpunten.

Er is in de RES verder geen sprake van concrete locaties daarom willen wij enkele potentiële locaties uit gemeentelijk beleid uit- en toelichten.

- Nijkerk overweegt twee of meer windturbines te plaatsen nabij het viaduct van de N301 over de A28, pal tegen de polder Arkemheen en Putterpolder. De o.i. meest ongelukkige locatie in de gemeente. Een inbreuk op het open landschap van het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland, alsook op het daar gelegen weidevogelgebied en het Natura 2000-gebied, en mogelijk op de ganzenrustgebieden en op de dagelijkse migratieroute van de meervleermuis over de Arkervaart richting randmeren. Wij vinden dat windturbines beter ingepast kunnen worden op/bij industrieterrein De Flier - Arkerpoort, afrit A28 Nijkerk-Zuid en zuidwestelijk deel Palestinaweg aldaar. De gemeente is al akkoord met max. 40 hectare zonnenveld aan de Palestinaweg, cable pooling van zon en wind is dus een optie.
- Daarnaast zien we bij voorkeur ook liever windturbines langs infrastructuur in de rest van de regio, bijv. langs de A1 tussen Hoevelaken en Terschuur.

Rhenen wil geen zonnenvelden op landbouwgrond en in de natuur, wél windturbines. Rhenen kiest daarbij voor drie zoekgebieden: bedrijventerrein Remmerden, Remmerdense Heide en het Binnenveld.

Wageningen kiest voor zonnenvelden in de 'transformatiegebieden' en wil ook graag windturbines. Voor de zoekgebieden wind kijken zij naar: Nude, Binnenveld, Campus, Haven en Bos.

- Windturbines op de Remmerdense Heide, in het Binnenveld en in het Bos lijken ons géén goed idee. Dit is landschappelijk een erg ongelukkige locatie. Daarnaast is het risico op voor schade aan de natuur te groot. Op de Utrechtse heuvelrug heb je te maken met bosvogels en vleermuizen. Het Binnenveld is kwalijk omdat er veel weidevogels zijn. Daar komt de wespandief-studie nu nog bij.

Claims op ruimte

Daarnaast wordt er gesproken over de discussie om claims op de ruimte in Foodvalley op elkaar af te stemmen. Wat ons betreft kan dit in een regionale ruimtelijke verkenning, en dit zou bijvoorbeeld onder het expertisecentrum kunnen vallen. Het is belangrijk om deze claims op elkaar af te stemmen zodat we de beperkte ruimte optimaal benutten. Het is daarom wat ons betreft niet verstandig om dit beleid aan enkel de desbetreffende gemeente te laten. Tegelijkertijd wordt er in verschillende werkgroepen gesproken over het inrichten van een regionaal expertisecentrum. De regionale afstemming en het expertisecentrum zouden we aan elkaar kunnen koppelen. Wij als natuur en milieuorganisaties dragen daar graag aan bij.

Zonneladder actief toepassen

Wij verzoeken u de pogingen op Rijksniveau actief te ondersteunen om de betaalbaarheid van ‘moeilijke’ locaties te verbeteren, bijv. door de SDE-subsidie uit te breiden met een potje voor extra's die uit het regionale proces voortkomen². Voor zonne-energie kan dit een stimulans zijn om maatschappelijk wenselijke locaties eerder te ontwikkelen.

De huidige praktijk wijst uit dat gemeentelijke beleidskaders en omgevingsbeleid kunnen worden aangescherpt met de voorkeursvolgorde van de zonneladder. Zoals we bij zon-op-dak een regionale uitvoeringsstrategie voorstellen, zou ook het actief toepassen van de zonneladder op regionaal niveau geharmoniseerd kunnen worden. We schreven verschillende handreikingen over dit onderwerp en helpen graag mee.

In onze handreikingen staat o.a. beschreven hoe de gemeente kan sturen op locatiekeuzes, zodat niet de markt leidend is, en hoe gezocht kan worden naar meervoudig ruimtegebruik. Denk aan zonnepanelen in combinatie met agrarisch gebruik, bijv. bessenteelt, en zonnepalen in combinatie met natuur en waterberging (klimaatadaptatie) op plekken waar de agrarische functie onder druk staat door extra beperkingen.

Meekoppelkansen

Om te komen tot de best mogelijke inpassing van energie-opwekking, zijn gedegen gebiedsprocessen nodig. Het landelijk gebied kent meerdere opgaven, denk aan extra woningbouw, natuur, kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en daarmee samenhangend: verdroging en stikstof. In een gebiedsproces kunnen deze belangen tegelijk afgewogen worden en kunnen meekoppelkansen uitgewerkt worden. In de praktijk zien we deze brede afwegingen en gebiedsprocessen nog nauwelijks. We vragen u met klem om voor deze aanpak te kiezen in de richting van RES 2.0. Bij deze gebiedsprocessen en het onderzoek naar meekoppelkansen worden wij graag betrokken. We hebben veel kennis en kunde in huis om deze kansen te benutten.

Lokaal Eigendom

Dat vooral investeerders van ver weg profiteren van de ontwikkeling van zon en wind, zoals werd beschreven in de recente serie in AD/Gelderlander/Stentor over de revenuen van de energietransitie, gaat ons aan het hart. In deze serie wordt pijnlijk duidelijk dat inkomsten van de nieuwe energie uit de regio verdwijnen. Wij vragen daarom om minimaal 50% breed gedragen lokaal eigendom te borgen. Dit kan door te werken met beleidskaders die daar eenduidig op sturen. We zien dit als een cruciaal aspect van de energietransitie en bieden hierbij ook onze hulp aan om instrumenten te maken om lokaal eigendom af te dwingen en te borgen. Hoe je dit kunt borgen hebben we beschreven in onze handreiking: 'Wind- en zonneparken realiseren met inwoners'³ Daarnaast worden er handvaten gegeven in de webinars en het nog te publiceren document van Energie Samen, Klimaatverbond en het GEA.

² De werkgroep SDE en Maatschappelijke kosten heeft onderzocht hoe de SDE-systematiek en RES-aanpak beter op elkaar kunnen aansluiten. Zie https://www.regionale-energiestrategie.nl/ondersteuning/kansen-en-knelpunten/downloads_getfilem.aspx?id=1277440

³ <https://www.natuurenmilieugelderland.nl/wp-content/uploads/2020/09/Handreiking-wind-en-zonneparken.pdf>

Lokale energie coöperaties, of anders georganiseerde initiatieven, zijn een belangrijke partner voor het realiseren van lokaal eigenaarschap. Het is belangrijk dat zij samenwerken bij het uitvoeren van initiatieven. Daarom adviseren wij om vanuit de regio een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie te faciliteren. Daarnaast vragen wij om een regionaal een revoluerend ontwikkelfonds beschikbaar te stellen om de onderzoeken tijdens de fase voorafgaande aan de vergunningverlening van projecten mee te kunnen voorfinancieren.

Landschap en natuur

Hoewel er in de RES-processen veel rekening is gehouden met de landschapsstructuren, zullen zonnevelden en windturbines altijd een flinke impact hebben op het landschap. Steeds meer windturbines kunnen ook grote (cumulatieve) gevolgen hebben voor (populaties) vogels en vleermuizen. Omdat er naast de klimaatcrisis ook een biodiversiteitscrisis is, vragen wij aandacht voor de kansen om bij energietransitie naast noodzakelijke compensatie ook een plús voor de natuur te creëren. Wij dragen graag bij aan onderzoeken, aan participatieprocessen voor locatiekeuzes en aan natuurinclusief ontwerpen. In dat kader verwijzen we graag naar het landelijk gesloten akkoord 'Natuurinclusieve Energietransitie Wind en Hoogspanning op Land'. Wij vragen u voor de RES 1.0 en RES 2.0 rekening te houden met het feit dat de energietransitie ook een plus moet geven aan biodiversiteit en landschap.

We willen nog eens benadrukken dat natuurgebieden (minimaal Natura 2000 en GNN) bestemd zijn voor natuur en dat zonneparken en windturbines daar wat ons betreft geen optie zijn.

Slot

Wij zien met de RES en het Klimaatplan aanknopingspunten om tot een goede energietransitie te komen. Maar uiteraard blijkt de praktijk soms weerbarstig. Wij dragen graag bij aan een succesvolle en natuurinclusieve energietransitie. Om dat voor elkaar te krijgen roepen we u op om bovenstaande punten mee te nemen in uw beleidskeuzes in de aankomende tijd.

Met vriendelijke groet,

Namens,

Natuurmonumenten, IVN Gelderland, Natuur en Milieu Utrecht en Natuur en Milieu Gelderland.

Petra Souwerbren

Directeur Natuur en Milieu Gelderland